Stor geografisk variation av vaccination bland äldre

– Aldrig har så många pensionärer vaccinerat sig mot influensa som i höstas!

Det säger Anders Lindberg, ordförande i smittskyddsläkarföreningen, som gjort en enkätundersökning om vaccinationstäckningen i hela landet. Men variationen över landet är stor, och delvis verkar det hänga på kostnaden.

Hösten 2003 vaccinerades 51 procent av alla svenskar som fyllt 65 år mot influensa. Det visar en informell studie som Anders Lindberg, smittskyddsläkare i Halland, har gjort. Bakgrunden till undersökningen är att det enligt honom cirkulerade obekräftade uppgifter, bland annat från Smittskyddsinstitutet, att endast var tredje ålderspensionär i Sverige vaccinerades.

– Men eftersom jag visste att Halland och några landsting till ligger över 60 procent, så tänkte jag att då får vi väl undersöka det.

Anders Lindberg skickade en enkät till landets samtliga smittskyddsenheter. Han poängterar att mätmetoderna varierar, från exakt individuell registrering i vissa landsting till olika former av urval eller uppskattningar i andra. Det visade sig att variationerna är stora, från bottennoteringen i Västernorrland med endast 33 procents täckning till Jönköping med 66 procent. Skillnaderna förefaller delvis bero på vad det kostar att vaccinera sig. Läkartidningen har frågat landstingen om deras avgifter för influensavaccination av personer som är fyllda 65 år. Landstingen som har lägst vaccinationstäckning verkar också vara de som tar ut högst avgift för patienten. Däremot är det inte självklart att hög täckning följer på låg kostnad (se tabell).

– Det är säkert lättare att få hög täckning om det är gratis, det vore väl konstigt annars. Men en låg kostnad löser inte hela problemet, man måste marknadsföra vaccinationerna också.

Influensavaccinationer bland ålderspensionärer i Sverige hösten 2003

Landsting/ motsvarande	Vaccinationstäckning, %	Kostnad för patienten, kr
Jönköping	66	0
Värmland	63	0
Halland	62	60
Stockholm	61	0
Skåne (obs 2002)	55	0
Västerbotten	55	60
Västmanland	54	0
Västra Götaland	51	100
Södermanland	50	50
Kronoberg	48	0
Kalmar	45	60
Gävleborg	45	0
Jämtland	45	75
Dalarna	44	0
Norrbotten	42	0
Blekinge	41	50
Örebro	37	180
Uppsala	35	140
Gotland	35	100
Östergötland	34	160
Västernorrland	33	170
Riket	**51**	

Hög kostnad ger låg vaccinationstäckning, men låg kostnad ger inte automatiskt hög täckning. Enligt smittskyddsläkaren Anders Lindberg krävs också riktad marknadsföring. Observera att vissa landsting, till exempel Örebro och Östergötland, låter avgiften ingå i högkosnadsskyddet.
Källa: Anders Lindberg samt landstingen eller motsvarande.

Kändisar ska locka till vaccinering

För sju år sedan kom nya råd från Socialstyrelsen angående vaccination mot influensa. Enligt dem anser Socialstyrelsen att vaccination är av värde för främst patienter med kronisk hjärt- och/eller lungsjukdom samt för personer över 65 år. För övriga personer som riskerar allvarliga komplikationer och till och med död i samband med influensa gör läkaren individuella överväganden. Enligt Socialstyrelsen finns det belagt i undersökningar från flera länder att vaccination av äldre sänker risken för influensarelaterade komplikationer, behov av sjukhusvård och risk för att dö till följd av influensa.

I Halland arbetar Anders Lindberg tillsammans med en arbetsgrupp aktivt med att få så många som möjligt i riskgrupperna att vaccinera sig. Varje höst drar kampanjen igång, något som brukar uppmärksammas av lokala medier, bland annat har lokala kändisar vaccinerat sig.

– Men det allra viktigaste är att vi skickar ett personligt brev till alla hushåll där någon fyllt 65 år. Där skriver vi varför det är bra och vart man kan gå för att bli vaccinerad.

– Det kostar en del, men det är en spottstyver i jämförelse med vad sjukvården, landstinget och folkhälsan vinner på det.

FOTO: HANS PETTERSSON

»Vaccinera 65+!« Anders Lindbergs slogan går ut på att dels vaccinera dem som är över 65, dels att inte glömma bort högriskgrupper som inte tillhör ålderspensionärerna samt att uppnå en vaccinationstäckning på minst 65 procent.

I höstas vaccinerades 62 procent av de halländska ålderspensionärerna. Av de 60 kronor som de över 65 år betalar för vaccinationen i Halland går enligt Anders Lindberg cirka hälften till själva vaccinet, resten av pengarna stannar i verksamheten som utför vaccinationerna.

– De tjänar inga pengar på det, men det blir heller inte en belastning.

Med den lilla ekonomiska kompensation som blir väljer en del vårdcentraler att hålla kvällsöppet med drop-in-mottagning.

Ger övning inför pandemi

Anders Lindberg jobbar också hårt för att distriktssköterskorna ska vara de som vaccinerar, något Socialstyrelsen medger i sina föreskrifter.

– Vaccinationerna ska inte behöva belasta den vanliga sjukvården, men det är klart att om en hjärt- och lungsjuk patient besöker sin doktor på hösten för att få ny astmamedicin så är det naturligtvis smidigt att även passa på att vaccinera.

Förutom förbättrad folkhälsa och långsiktigt minskade kostnader för sjukvården, ser Anders Lindberg ytterligare en poäng med att vaccinera.

– Vi får rutin på att vaccinera stora befolkningsgrupper, det är inte så dåligt med 790 000 vaccinerade pensionärer i hela landet på några månader. Vi är bättre ställda den dagen vi får en riktig pandemi och kanske behöver vaccinera hela folket. Jag ser det här lite som en generalrepetition i att trimma metoden.

Sara Hedbäck
sara.hedback@lakartidningen.se